

Пожуєва Т.О., к.е.н.
доцент кафедри економіки підприємства
Запорізька державна інженерна академія
ep.zgia@gmail.com

ФІНАНСОВА ДІАГНОСТИКА ЯК ОСНОВА ПРИЙНЯТТЯ УПРАВЛІНСЬКИХ РІШЕНЬ

Пожуєва Т.О. Фінансова діагностика як основа прийняття управлінських рішень. Стаття містить аналіз головних та найбільш поширених понять та методів проведення фінансової діагностики підприємства, які дозволяють всебічно вивчити та оцінити його діяльність. Представлені нормативні акти, в яких містяться можливі методики проведення оцінки фінансового стану підприємства, розглянуті основні положення, яким має відповідати проведення фінансової діагностики, а також основні її етапи при класичному підході.

Пожуєва Т.А. Финансовая диагностика как основа принятия управленческих решений. Статья содержит понятие и описание главных и наиболее распространенных методов проведения финансовой диагностики предприятия, которые позволяют всесторонне изучить и оценить разные стороны его деятельности. Перечисленные нормативные акты, в которых раскрыты возможные методики проведения оценки финансового состояния предприятия, рассмотрены основные положения, которым должно соответствовать проведение финансовой диагностики, а также основные ее этапы при классическом подходе.

Pozhueva T. O. Financial diagnosis as a basis for management decisions. The present paper contains the meaning and description of the main and most popular enterprise financial diagnostics methods, which allow the all-around study and evaluation of different sides of enterprise activities. The legal base of the possible methods of enterprise financial state evaluation are given. The main principles which financial diagnostics must uphold and its main stages using classical approach are stated.

Постановка проблеми. В умовах ринкової економіки важливого значення набуває проблема прийняття ефективних управлінських рішень, які повинні ґрунтуватися не тільки на інтуїції та досвіді керівника підприємства, а й на достовірній інформації про фінансовий стан підприємства. Одним із шляхів отримання такої інформації є фінансова діагностика. Однак не існує єдиної загальноприйнятої методики проведення цієї діагностики, тому актуальним є вивчення існуючих та розробка на їх основі нової найбільш ефективною та оптимальною методики фінансової діагностики підприємства.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вивченню проблеми методики фінансової діагностики підприємства присвячено багато наукових праць таких провідних спеціалістів і науковців, як: Артеменко М.І., І.А. Бланк,

К.В.Ізмайлова, О.В. Олійник, Г.В. Савицька, В.П. Савчук та інші. Отримані результати теоретичних розробок та практичних досліджень щодо розкриття сутності методів фінансової діагностики підприємства мають вагоме значення для розвитку економічної науки.

Невирішені проблеми. Розмаїття методів проведення фінансової діагностики підприємства свідчить не лише про різні підходи до розкриття їх змісту, але і про незавершеність дослідження цієї проблеми. Тому питання розробки та використання єдиної найбільш ефективної методики фінансової діагностики підприємства залишається недостатньо вивченим і потребує подальшого розгляду.

Основною метою статті є вдосконалення методики фінансової діагностики підприємства.

Завдання: вивчення існуючих методів та способів проведення фінансової діагностики, їх порівняння, розгляд фінансових показників та удосконалення існуючих методик.

Фінансова діагностика – це процес дослідження фінансового стану та основних результатів фінансової діяльності підприємства з метою виявлення резервів збільшення його ринкової вартості та забезпечення ефективного розвитку. Для визначення діагнозу фінансового стану підприємства використовують різні методи фінансового аналізу, які дозволяють вивчити та оцінити різні сторони його діяльності.

Спеціальні системи та методи аналізу дозволяють отримати кількісну оцінку результатів фінансової діяльності у розрізі окремих її аспектів. Залежно від методів, які використовуються, розрізняють такі основні системи фінансової діагностики: горизонтальний аналіз; вертикальний аналіз; порівняльний аналіз; аналіз коефіцієнтів; інтегральний аналіз [1, с. 28].

Горизонтальний фінансовий аналіз - це: порівняння статей балансу та розрахованих за ними показників на початок та кінець одного чи декількох звітних періодів; розрахунок абсолютних відхилень за статтями, розділами та підсумками балансу; розрахунок відносних відхилень за статтями, розділами та підсумками балансу.

За звичайних умов збільшення підсумків балансу оцінюють позитивно, а зменшення – негативно.

Вертикальний фінансовий аналіз – це вираження статей (показників) балансу через певне відсоткове співвідношення до відповідної базової статті (базового показника). За допомогою вертикального аналізу виявляють основні тенденції в діяльності підприємства [5, с. 70].

Розрізняють види вертикального аналізу: структурний аналіз; структурний аналіз капіталу; структурний аналіз грошових потоків.

Порівняльний аналіз базується на порівнянні значень окремих груп показників між собою. У процесі використання цієї системи аналізу розраховуються розміри абсолютних та відносних відхилень порівнюваних показників [1, с. 30-31].

Аналіз фінансових коефіцієнтів базується на розрахунку аналітичних фінансових показників на підставі даних фінансової звітності та

бухгалтерського обліку та порівнянні отриманих значень коефіцієнтів з нормативними показниками. За напрямками аналізу фінансові показники діляться на групи:

- показники майнового стану підприємства – дають змогу визначити абсолютні й відносні зміни статей балансу за певний період, відстежити тенденції їхньої зміни та визначити структуру фінансових ресурсів підприємства;
- показники ліквідності активів та платоспроможності підприємства – дають змогу визначити спроможність підприємства сплачувати свої поточні зобов'язання;
- показники фінансової стійкості – характеризують структуру джерел фінансування ресурсів підприємства, ступінь фінансової стійкості та незалежності підприємства від зовнішніх джерел фінансування діяльності;
- показники ділової активності – дають можливість проаналізувати ефективність основної діяльності підприємства, що характеризується швидкістю обертання фінансових ресурсів підприємства;
- показники прибутковості та рентабельності підприємства, за допомогою яких можна визначити ефективність вкладення коштів у підприємство та раціональність їхнього використання [6, с. 94].

Інтегральний фінансовий аналіз дозволяє отримати найбільш поглиблену (багатофакторну) оцінку умов формування окремих агрегованих фінансових показників. Найбільш розповсюдженими системами інтегрованого фінансового аналізу є: дюпонівська система інтегрального аналізу ефективності використання активів підприємства; об'єктивно-орієнтована система інтегрального аналізу формування прибутку підприємства; інтегральна система портфельного аналізу [1, с. 40-42].

Крім того, на сьогодні в Україні існують різні методики оцінки фінансового стану підприємства:

1) методика проведення поглибленого аналізу фінансово-господарського стану неплатоспроможних підприємств та організації, затверджена наказом Агентства з питань запобігання банкрутству підприємств та організацій від 27.06.97 р. № 81;

2) методика інтегральної оцінки інвестиційної привабливості підприємств та організацій, затверджена наказом Агентства з питань запобігання банкрутству підприємств та організацій від 23.02.98 р. № 22;

3) положення про порядок здійснення аналізу фінансового стану підприємств, що підлягають приватизації, затверджені Міністерством фінансів України, Фондом державного майна України від 26.01.2001 р. № 49/121;

4) методичні рекомендації щодо виявлення ознак неплатоспроможності підприємства та ознак дій з приховування банкрутства, фіктивного банкрутства чи доведення до банкрутства, затверджені Міністерством економіки України від 17.01.2001 р. № 10;

5) положення про порядок формування та використання резерву для відшкодування можливих втрат за кредитними операціями банків, затверджені постановою Правління Національного банку України від 06.07.2000 р. № 279;

б) рекомендації щодо визначення фінансового стану позичальників, затверджені постановою Правління Національного банку України від 29.09.97 р. № 323.

У зазначених нормативних актах висвітлені напрямки аналізу та основні методики проведення аналізу фінансового стану підприємства, але вони мають багато недоліків [7, с. 28-29].

Таким чином, можна зробити висновок, що на сьогодні не існує єдиної загальноприйнятої методики проведення фінансової діагностики підприємства, проте можна виділити основні положення, яких треба дотримуватися при її проведенні, а саме:

1) зміст фінансової діагностики складають діагностика результатів діяльності та стану підприємства, а також аналіз управління підприємством;

2) фінансові показники повинні аналізуватися у комплексі з іншими “нефінансовими” показниками;

3) з діагностики треба використовувати тільки ті показники, які є інформаційною основою для прийняття управлінських рішень;

4) фінансові показники будуть некорисними для прийняття управлінських рішень, якщо менеджер не зводить їх з якимись іншими даними, які мають відношення до об’єкта діагностики;

5) фінансова діагностика повинна проводитись відповідно з конкретним часовим регламентом, наприклад, раз на рік проводиться велико масштабна діагностика, а раз на місяць – моніторинг вибіркового фінансових показників;

б) діагностика повинна закінчуватися висновками, представленими у лаконічній та зрозумілій формі, наприклад, у форматі SWOT- аналізу [8].

Фінансова діагностика базується на проведенні аналізу фінансового стану підприємства, який є класичним способом аналізу. У загальному вигляді його проведення складається з таких етапів:

1. Збір інформації та оцінка її достовірності, вибір даних з форм фінансової звітності за відповідний період.

2. Перетворення типових форм фінансової звітності у аналітичні.

3. Характеристика структури звіту (вертикальний аналіз) та зміни показників (горизонтальний аналіз).

4. Розрахунок та групування показників за основними напрямками аналізу.

5. Виявлення змін показників за досліджуваний період.

6. Встановлення взаємозв’язку між основними показниками та інтерпретація результатів.

7. Підготовка підсумків про фінансовий стан підприємства.

8. Виявлення “вузьких” місць та пошук резервів.

9. Розробка рекомендацій з покращення фінансового стану підприємства [3, с.117].

Використовуючи перераховані основні етапи проведення фінансового аналізу та існуючі методи та способи фінансової діагностики, складемо можливий варіант методики проведення комплексної фінансової діагностики. Ця методика складається з таких етапів:

1. Визначаються мета та завдання, які мають бути вирішені за допомогою фінансової діагностики підприємства.

2. Збирається інформація, необхідна для проведення аналізу фінансового стану підприємства. Джерелами такої інформації є фінансова звітність підприємства (бухгалтерський баланс та звіт про фінансові результати за декілька періодів), методична база проведення аналізу та інші.

3. Вивчається та аналізується зібрана інформація.

Для цього спочатку визначаються групи фінансових показників, які будуть розраховані у процесі аналізу. Набір таких показників кожен аналітик визначає самостійно, виходячи зі специфіки підприємства та завдань, які треба вирішити за допомогою діагностики.

Загалом список показників, які можна використовувати для оцінки фінансового стану підприємства, досить великий. Однак недоцільно використовувати значну кількість показників, оскільки велика сукупність коефіцієнтів є незручною у використанні та потребує систематизації.

Використовуючи методику Ізмайлової К.В., можна виділити такі групи:

➤ показники майнового стану: частка оборотних виробничих фондів у обігових коштах; частка основних засобів у активах; коефіцієнт зносу основних засобів; коефіцієнт оновлення основних засобів; частка довгострокових фінансових інвестицій у активах; частка оборотних виробничих активів; коефіцієнт мобільності активів;

➤ показники ділової активності: оборотність (обороти), ресурсовіддача, коефіцієнт трансформації; фондівіддача; коефіцієнт оборотності обігових коштів; період одного обороту обігових коштів; коефіцієнт оборотності запасів; період одного обороту запасів; коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості; коефіцієнт оборотності готової продукції; період погашення кредиторської заборгованості; період операційного циклу; період фінансового циклу; коефіцієнт оборотності власного капіталу;

➤ показники рентабельності: рентабельність активів за прибутком від звичайної діяльності; рентабельність капіталу (активів) за чистим прибутком; рентабельність власного капіталу; рентабельність виробничих фондів; рентабельність реалізованої продукції за чистим прибутком; коефіцієнт реінвестування; коефіцієнт стійкості економічного зростання; співвідношення сплачених відсотків і прибутку; період окупності капіталу; період окупності власного капіталу;

➤ показники фінансової стійкості: власні обігові кошти (робочий, функціонуючий капітал); коефіцієнт забезпечення оборотних активів власними коштами; маневреність робочого капіталу; маневреність власних обігових коштів; коефіцієнт забезпечення власними обіговими коштами; коефіцієнт покриття запасів; коефіцієнт фінансової незалежності (автономії); коефіцієнт фінансової залежності; коефіцієнт маневреності власного капіталу; коефіцієнт концентрації позикового капіталу; коефіцієнт фінансової стабільності; показник фінансового лівериджу; коефіцієнт фінансової стійкості;

➤ показники ліквідності (платоспроможності): коефіцієнт поточної ліквідності (покриття); коефіцієнт швидкої ліквідності; коефіцієнт абсолютної ліквідності; співвідношення короткострокової дебіторської та кредиторської заборгованості [2, с. 126-139].

Після складання списку фінансових показників, які треба розрахувати проводиться безпосередній їх розрахунок. Потім порівнюються отримані розраховані значення показників з їх нормативними значеннями, або середніми по галузі показниками, чи з відповідними показниками попередніх періодів та визначаються тенденції динаміки цих показників.

Для отримання загальної оцінки фінансового стану підприємства можна використовувати методику нормування, згідно з якою спочатку визначається результуючий фінансовий показник (середнє значення всіх зведених нормованих показників) за кожною групою показників, а потім загальний результуючий фінансовий показник.

Зведені нормовані показники визначаються методом нормування (приведення до однієї бази 100%) усіх складових кожної групи фінансових показників. За базове значення приймається максимальне значення показника за якийсь період (100%) чи те значення показника, якого він повинний досягти за нормативом. Значення показників за іншими періодами розраховуються як відсотки від базового значення показника.

Ця методика дає лише змогу наглядно побачити, як змінювалося фінансове становище підприємства за розглянуті періоди, та не дає його чіткого відображення.

Графіки динаміки зміни фінансових показників будуються за розрахованими нормованими значеннями кожного показника й залежно від того, яка динаміка абсолютних значень показників. Наприклад, якщо за базове (100%) значення прийняте значення останнього періоду, а значення абсолютного показника знижується за періодами (тобто чим нижчий показник, тим він ефективніший), то для побудови графіка використовуються значення зворотні нормованим значенням для розрахунку зведених фінансових показників.

Таким чином, у результаті використання методики нормування ми отримуємо загальну картину фінансового становища підприємства, яка буде зображена на графіках зміни розрахованих показників.

Крім того, для аналізу рентабельності власного капіталу можна використовувати три- і п'ятифакторні моделі рентабельності.

Рентабельність власного капіталу R_{BK} визначається як добуток рентабельності реалізації за чистим прибутком R_Q^c , оборотності активів O_A та коефіцієнта фінансової залежності (відношення сукупного капіталу до власного) $K_{\Phi 3}$, тобто за формулою 1:

$$R_{BK} = R_Q^c \cdot O_A \cdot K_{\Phi 3} = \frac{P}{BK} = \frac{P}{V} \cdot \frac{V}{A} \cdot \frac{A}{BK} = \Pi \quad (1)$$

де P – чистий прибуток;
 V – чиста виручка від реалізації продукції;
 A – активи;
 Π – пасиви.

Таким чином, на значення рентабельності істотно впливає збільшення частки позикових коштів (фінансовий ліверидж або важіль), що супроводжується підвищенням ризику втрати підприємством фінансової незалежності. Тому фінансовий аналітик визначає і регулює рівень фінансового важеля, з'ясовує, на скільки відсотків зміниться рентабельність власного капіталу при зміні валового прибутку (ВП) на 1% за умов різних часток позикового капіталу в пасивах підприємства.

Дія фінансового важеля полягає в тому, що незначні зміни валового прибутку можуть спричинити істотні зміни рентабельності власного капіталу.

Рівень фінансового важеля розраховується за формулою 2:

$$R_{\Phi B} = \frac{\Delta R_{BK}, \%}{\Delta ВП, \%} \quad (2)$$

Фінансовий важель також має зворотній напрямок дії: при незначному зменшенні валового прибутку рентабельність власного капіталу істотно знизиться на підприємстві з високим фінансовим важелем і несуттєво – з низьким.

Перелік показників-множників, що визначають рентабельність власного капіталу, можна розширити. Йдеться про такі важливі показники фінансового стану підприємства, як ліквідність, оборотність поточних активів, співвідношення термінових зобов'язань і капіталу підприємства.

Розширена формула для визначення впливу чинників на рентабельність власного капіталу має вигляд формули 3:

$$R_{BK} = \frac{P}{BK} = \frac{P}{V} \cdot \frac{A = \Pi}{BK} \cdot \frac{ПП}{A} \cdot \frac{ПА}{ПП} \cdot \frac{V}{ПА}, \quad (3)$$

де $ПА$, $ПП$ – відповідно поточні активи та пасиви за даними балансу підприємства.

П'ятифакторна модель включає такі показники: рентабельність реалізації, коефіцієнт фінансової залежності, частка термінових зобов'язань у валюті балансу, коефіцієнт загального покриття (поточної платоспроможності), оборотність поточних активів.

Наведену формулу з метою розширення аналітичних висновків можна доповнити таким множником, як коефіцієнт реінвестування чистого прибутку K_p . У результаті отримаємо коефіцієнт нарощування власного капіталу за рахунок прибутку ΔBK_p , який визначається відношенням реінвестованого прибутку до власного капіталу (формула 4):

$$\Delta BK_p = \frac{P_r}{BK} \cdot \frac{A}{BK} \cdot \frac{ПП}{A} \cdot \frac{ПА}{ПП} \cdot \frac{V}{ПА} \cdot \frac{P_r}{P}, \quad (4)$$

де P_r – частка реінвестованого прибутку [2, с.48-53].

Для аналізу складу та джерел формування майна підприємства можливе застосування матричного балансу.

Матрична модель - це прямокутна таблиця, елементи (клітинки) якої відображають взаємозв'язок об'єктів. Вона зручна для фінансового аналізу, оскільки є простою та наочною формою поєднання різнорідних, але взаємопов'язаних економічних явищ.

Баланс підприємства подається як матриця, рядки якої статті активу (майно), графі - статті пасиву (джерела коштів). Розмірність матриці може повністю відповідати кількості статей активу і пасиву балансу, але досить обмежитися кількістю статей агрегованого балансу (приблизно 10x10).

Істотним є поділ балансу на чотири квадранти (таблиця 1).

Таблиця 1 – Квадранти матричного балансу

Актив	Пасив
1. Необоротні 2. Оборотні	1. Власний капітал 2. Зобов'язання

Можна скласти:

- матричний баланс на початок року;
- матричний баланс на кінець року;
- різницевий матричний баланс;
- баланс руху коштів (надходжень та витрачання коштів).

Перші два баланси статичні, останні два відбивають зміни майна та коштів підприємства.

Для перших трьох балансів матрична модель складається в чотири етапи.

1. Вибір розміру матриці (у розглядуваному прикладі - на основі агрегованого порівняльного балансу; обираємо розмір матриці - 6x9).

2. Заповнення підсумкових рядків та граф відповідно до балансу, тобто заповнення "периметра" матриці.

3. Послідовний, починаючи з першого рядка активу балансу, вибір джерел коштів, що є у підприємства.

4. Перевірка всіх балансових підсумків по вертикалі та горизонталі матриці.

Найвідповідальнішим є третій етап складання матриці. Тут слід урахувати сукупність фінансових прав і повноважень підприємства, економічну природу оборотних та необоротних активів, власних та позикових коштів. Для розглядуваного прикладу варіант вибору коштів стосовно переліку статей агрегованого балансу наведено у таблиці 2.

Таблиця 2 – Порівняння статей активу та пасиву балансу

Стаття активу	Стаття пасиву
Необоротні активи	1. Статутний капітал 2. Прибуток 3. Довгострокові зобов'язання
Запаси	1. Статутний капітал (залишок) 2. Прибуток (залишок) 3. Довгострокові пасиви 4. Короткострокові кредити та позики 5. Кредиторська заборгованість
Дебіторська заборгованість	1. Кредиторська заборгованість 2. Короткострокові кредити та позики
Поточні фінансові інвестиції	1. Прибуток 2. Кредиторська заборгованість
Грошові кошти та їх еквіваленти	1. Прибуток (залишок) 2. Кредити і позики 3. Кредиторська заборгованість

Джерела вибирають у послідовності, наведеній у таблиці 2, у межах залишку коштів. Використання наступного джерела свідчить про певне зниження якості забезпечення коштами. Якщо постає потреба залучати інші джерела (які не ввійшли до наведеного переліку), це свідчить про неефективне використання (імобілізацію) коштів.

Матричний баланс відповідно до викладених правил має вигляд таблиці 3.
Таблиця 3 – Матричний баланс підприємства

Активи	Пасиви							Баланс	
	Статутний капітал	Прибуток	Інші джерела	Власний капітал	Довгострокові зобов'язання	Короткострокові кредити та позики	Кредиторська заборгованість		Позикий капітал разом
Необоротні активи									
Запаси та витрати майбутніх періодів									
Дебіторська заборгованість									
Поточні фінансові інвестиції									
Кошти та їх еквіваленти									
Оборотні активи разом									
Баланс									

Проаналізувавши матричний баланс, можна виявити як позитивне, так і негативне у фінансовому стані підприємства. Отже, завдяки використанню порівняльного аналітичного та матричного балансу, сукупності відносних показників можна всебічно проаналізувати склад і джерела утворення майна підприємства. Від джерел, які залучаються для формування певних видів активів, залежить фінансова стійкість підприємства [2, с.78-82].

Підводяться підсумки проведеної фінансової діагностики, констатуються проблеми підприємства, що діагностується, та на їх основі розробляються рекомендації для подальшого прийняття управлінських рішень.

До факторів, що можуть негативно вплинути на фінансове становище підприємства, можна віднести такі:

- суттєва зміна структури та/або зниження попиту, зменшення державного замовлення без замінного попитного еквіваленту та як наслідок – критичне зниження рентабельності та доходів підприємства;
- відсутність гнучкості в науково-промисловій політиці у справі підтримки вітчизняного товаровиробника на внутрішньому ринку державними заходами тарифного та митного регулювання та ін;
- періодичні прояви інфляції, що свідчить про нестабільну економічну ситуацію в країні та негативно впливають на фінансовий стан підприємства;
- постійне зростання витрат виробництва;
- систематична зростаюча індексація вартості основних засобів підприємства без урахування їх якості та ефективності, що закріплює тенденцію збільшення вартості майна та тощо [4, с. 81-82].

Таким чином, можна зробити певні висновки. Фінансова діагностика підприємства займає важливе місце у процесі прийняття управлінських рішень, бо саме на її результатах базуються заходи щодо подальшого розвитку підприємства. У статті були розглянуті традиційні існуючі методи та системи визначення діагнозу фінансового стану підприємства, а саме: горизонтальний аналіз; вертикальний аналіз; порівняльний аналіз; аналіз коефіцієнтів; інтегральний аналіз. Крім того, використані існуючі на сьогодні нормативні акти, в яких розкриті можливі методика оцінки фінансового стану підприємства.

З всього цього можна зробити висновок, що на сьогодні не існує загальноприйнятої методики, яка б гарантувала достовірність результатів діагностики. Тому при проведенні фінансової діагностики аналітик може використовувати якусь конкретну методику, або розробити власну, засновану на використанні сукупності елементів різних існуючих методик.

Саме таким чином була розроблена методика, представлена у цій статті. Вона ґрунтується на використанні елементів таких методик, як загальний традиційний фінансовий аналіз, коефіцієнтний аналіз, три- та п'ятифакторна моделі рентабельності власного капіталу, методика застосування матричного балансу для аналізу складу та джерел формування майна підприємства, методика нормування та інше.

При використанні вказаної методики на практиці аналітик отримує можливість:

- всебічно та детально проаналізувати фінансовий стан підприємства;
- представити результати діагностики у вигляді графіків, що поліпшить сприйняття отриманої інформації;
- результати проведеної діагностики будуть правдивими, адже вона ґрунтується на офіційній інформації та науково обґрунтованих методиках;

- результати діагностики слугуватимуть основою для розробки та прийняття конкретних управлінських рішень, спрямованих на поліпшення чи стабілізацію фінансового стану підприємства.

Список літератури

1. Бланк И.А. Финансовый менеджмент: Учебный курс. – К.: Ника-Центр, Эльга, 2002. – 528 с.
2. Измайлова К.В. Фінансовий аналіз: Навч. посіб. – К.: МАУП, 2000. – 152с.
3. Салыга С.Я., Нестеренко Н.В. Финансовый менеджмент. Конспект лекций для студентов ЗГИА. – Запорожье: Изд-во ЗГИА, 2003. – 268 с.
4. Бендиков М.А., Джамай Е.В. Совершенствование диагностики финансового состояния промышленного предприятия // Менеджмент в России и за рубежом. - № 5. – 2001. – С. 80-95.
5. Горицкая Н. Комплексный финансовый анализ деятельности предприятия // Справочник экономиста. - № 6. – 2006. – С. 66-72.
6. Морозова А.М. Аналіз фінансової звітності як фактор прийняття інвестиційних рішень // Економіка АПК. - № 2. – 2006. – С. 92-97.
7. Островська О. Оцінка фінансового стану підприємства в умовах стандартизації фінансової звітності // Бухгалтерський облік і аудит. - № 2. – 2003. – С. 28-35.
8. Савчук В.П. Финансовая диагностика предприятия и поддержка управленческих решений // www.klerk.ru.

Ключові слова: фінансова діагностика, горизонтальний та вертикальний аналіз, фінансові коефіцієнти, рентабельність, ділова активність, фінансовий стан, три- та п'яти-факторна моделі рентабельності власного капіталу, матричний баланс.

Ключевые слова: финансовая диагностика, горизонтальный и вертикальный анализ, финансовые коэффициенты, рентабельность, деловая активность, финансовое состояние, трех и пятифакторная модели рентабельности собственного капитала, матричный баланс.

Key words: enterprise diagnostics, horizontal and vertical analysis, financial indexes, profitability, working activity, enterprise financial, 3 and 5-factors models of own capital profitability, matrix balance.

Надійшла до редакції 27.10.2011р.